

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra historie

Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné
zboží, Libina
(1857) 1863-1946 (1950).

Inventář

Bakalářská diplomová práce
Michaela Pěntáková

Archivnictví

Vedoucí práce: PhDr. Karel Chobot

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně s pomocí níže uvedených zdrojů.

V Olomouci dne 11. května 2011.

.....

Obsah:

ÚVOD.....	4
I. Dějiny původce archivního fondu.....	6
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	17
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	18
IV. Stručný rozbor archivního fondu.....	20
V. Záznam o uspořádání archivního fondu.....	21
POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA.....	22
INVENTÁRNÍ SEZNAM.....	23
REJSTŘÍK JMENNÝ.....	33
REJSTŘÍK MÍSTNÍ.....	34
REJSTŘÍK OBJEKTŮ.....	37
REJSTŘÍK VĚCNÝ.....	40
PŘÍLOHY.....	44
Záznam o vnitřní změně.....	44
Zápis o vnitřní skartaci.....	47
Protokol o schválení archivní pomůcky.....	48

Úvod

Hlavním úkolem každého archiváře je uspořádání a zpřístupňování archivního materiálu badatelům a veřejnosti. A právě inventarizování fondů a sestavení inventáře je jedním ze způsobů plnění úkolu. Každý student oboru archivnictví by si jistě měl inventarizaci fondu během svého studia alespoň jednou vyzkoušet. Vždyť pokud bude pracovat v některém z archivů, bude tuto zkušenost jistě potřebovat a potom ji i může využít, neb jak praví jedno přísloví: těžko na cvičišti, lehký na bojišti.

To byl také důvod toho, proč jsem si jako bakalářskou práci vybrala zpracování a inventarizování archivního fondu. Konkrétně jsem si vybrala fond Norbert Langer, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží uložený v olomoucké pobočce Zemského archivu Opava. Důvodů proč jsem si vybrala právě tento fond, je více. Jedním z nich je, že jsem vystudovala Střední průmyslovou školu oděvní v Prostějově a mohla jsem tak vidět, jak fungovala větší textilní firma v období před druhou světovou válkou a zároveň mi tedy dokumenty a záležitosti v dokumentech obsažené nebyly zcela neznámé.

Při pořádání jsem v praxi mohla vyzkoušet vědomosti nabyté studiem. V první řadě to byly znalosti z přednášek archivnictví, z nichž jsem využila informace o pořádání fondu, sestavení a vzhledu inventáře.

Dějiny správy posloužily k objasnění a porozumění změn ve správě, které se později promítly i do fungování firmy.

Protože některé archiválie pocházejí z období 19. století, jsou psány kurrentem, čímž jsme si procvičila toto písmo nejen na hodinách paleografie. Navíc se jednalo o německou firmu, tudíž téměř všechny dokumenty ve fondu obsažené byly psány v německém jazyce, a využila jsme také znalost francouzštiny, jelikož bylo možné ve fondu najít dokumenty psané touto řečí, byť pouze v minimálním množství.

Zinventarizování fondu je však služba také pro badatele, neboť je jim tímto fond zpřístupněn a mohou v něm nyní bádát. Studování ve fondu mohou využít i obce, neboť firmy o takovéto velikosti a rozsahu, které měly velký movitý a nemovitý majetek v řadě obcí, ovlivňovaly ekonomiku dané obce, a jistě i její vzhled. V neposlední řadě to znamenalo zaměstnání pro řadu lidí z širokého okolí podniku.

Při pořádání fondu jsem vycházela především z Metodických návodů a instrukcí pro zpracování archivního materiálu, zvláštní příloha k Sborníku archivních prací X/1960,

č. 2., s 215-309 a také z článku Františka Hoffmana Složitý archivní fond uveřejněném v archivním časopise 24 z roku 1974.

Jako základní prameny pro úvod inventáře jsem samozřejmě použila zpracovávaný fond Norbert Langer, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží a pak také fond Krajského soudu Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, karton číslo 209, oba uložené v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

Protože ve fondu se nedochoval spisový řád, musela jsem použít umělé schéma používané v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

I. Dějiny původce archivního fondu

Firma Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží (dále jen Norbert Langer a synové) vznikla společenskou smlouvou uzavřenou dne 18. října 1821¹ mezi Norbertem Langerem a jeho syny, Franzem a Carlem Langerovými. Továrna vznikla ve Šternberku a navazovala na tradici textilní výroby, která zde existovala již od konce 18. století. Jesenické podhůří byl kraj, kde se od pradávna pěstoval len, což přímo předurčovalo celou tuto oblast a její široké okolí k výrobě a obchodu se lněnou přízí a tkaninami.

Firmě byla dekretem z 23. června 1853 č. 9245 od c.k. okresního hejtmanství ve Šternberku zapůjčena pravomoc vyrábět lněné a bavlněné zboží.²

Jako veřejná obchodní společnost vznikla firma Norbert Langer a synové uzavřením společenské smlouvy dne 8. března 1854 a jejím dodatkem ze dne 27. května 1854. Smlouvu spolu uzavřeli dědicové po Norbertu Langerovi, který zemřel 26. října 1848, třetím společníkem firmy se stal August Langer a tichým společníkem byl Norbert Langer. Touto smlouvou bylo stanoveno, že společníci v případě pohledávek vůči jiným společnostem ručí veškerým svým majetkem, jen tichý společník ručí pouze svým vkladem.

Dále, že přijímají všechny závazky plynoucí ze smlouvy uzavřené zakladatelem firmy, panem Norbertem Langerem, ze dne 18. října 1821, ovšem pro následující pokračování firmy se žádá o vymazání této smlouvy. Kromě toho uvedli, že firmu budou provozovat pod nezměněným názvem Norbert Langer a synové, jež byla pod tímto názvem vedena od smrti zakladatele Norberta Langera.

21. září 1863 byla společnost zapsána do obchodního rejstříku u Krajského soudu v Olomouci.³

V roce 1867 byli z důvodů úmrtí vymazáni společníci Carl a August Langerovi, místo nich byli jako veřejní společníci zapsáni Norbert Langer, továrník v Oskavě, který byl dříve tichým společníkem, Carl a Adolf Langerovi, továrníci ve Šternberku, Otto Langer z Libiny a Franz Langer mladší.⁴

¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 2, kart. č. 1.

Roku 1878 následoval další výmaz společníka firmy, a to Franze Langerera, přistoupili Karl a Wilhelm Langerovi.⁵

Roku 1886 byli z obchodního rejstříku vymazáni společníci Norbert Langer z důvodů úmrtí, Otto Langer a Franz Langer z důvodů vystoupení z firmy. 5. ledna 1886 byli jako kolektivní prokura jmenováni pánové Heinrich Kunz a Adolf Meissner. V roce 1893 se Heinrich Kunz stal veřejným společníkem firmy, jako prokurista byl tedy vymazán, a Adolfu Meissenrovi byla proto udělena samostatná prokura. Heinrich Kunz ale již roku 1901 odstoupil z firmy a jako společník byl z registru vymazán.⁶

Spolu s Heinrichem Kunzem v roce 1893 do firmy přistoupili Otto Langer, obchodník ve Vídni, Johann Langer, továrník ve Šternberku a Adolf Langer mladší továrník v Německé Libině.

Postupem času se podnik rozrůstal, v letech 1886 až 1890 to byla již poměrně velká továrna – mechanická přádelna. Firma Norbert Langer a synové tedy začala zakládat pobočné závody. První pobočný závod byl ve Vídni, Salvatorgasse 6, zřízený již roku 1863, do obchodního rejstříku byl však zapsán až roku 1901⁷. Tento závod zůstal firmě až do roku 1925. Tehdy z rozhodnutí obchodní zprávy ve Vídni VIII.⁸, z 9. června 1925 se tento závod stal samostatným, a jakožto vedlejší pobočka firmy Norbert Langer a synové byl vymazán.

Další vedlejší pobočkou se stal závod v Nížkém Dřevíči (dnes Velký Dřevíč u Hronova) založený v září 1895⁹ a zrušen byl o 14 let později, v roce 1909.

Dne 23. června 1904 firma Norbert Langer a synové zakoupila nemovitost vedenou na vlastnickém listu číslo 846 a vlastnickém listu číslo 742 pozemkové knihy katastrální obce Ústí nad Orlicí (objekt číslo 429 v Ústí nad Orlicí). Z titulu zbytku kupní ceny bylo zapsáno zástavní právo ve prospěch Josefa Frimla. Po jeho smrti roku 1917 se univerzální dědičkou stala jeho vdova, paní Františka Frimlová, která zesnula roku 1921. Pozůstalost po zemřelé získaly Anna Frimlová, Julie z Frimlů Drozdovská a Bronislava Frimlová, provdaná Kosieniaková, které v červnu 1928 potvrdily splacení

⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 2, kart. č. 1.

⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 2, kart. č. 1.

⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 2, kart. č. 1.

⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 2, kart. č. 1.

zbytku kupní smlouvy nemovitosti vedené pod vlastnickým listem číslo 846 a vlastnickým listem číslo 742 pozemkové knihy katastrální obce Ústí nad Orlicí a svolily, aby zástavní právo zapsané ve prospěch Josefa Frimla bylo vymazáno. Na tomto objektu vázlo ještě jedno zástavní právo a to u Spořitelny města Litomyšle. Tento dluh byl ze dne 12. ledna 1894 a splatit se jej podařilo v roce 1930, čímž došlo i k vymazání zástavního práva.¹⁰

V továrním objektu číslo 429 byl zřízen pobočný závod, konkrétně mechanická tkalcovna, barvírna, bělidlo a úpravna. Byly zde taktéž obytné byty a později byly sály tohoto závodu pronajímány.

11. srpna 1909 žádali Otto Langer, Johann Langer a Adolf Langer mladší, dědicové po Adolfu Langerovi starším, který zemřel 23. ledna 1909, o jeho výmaz z obchodního rejstříku jakožto společníka firmy.¹¹ V tomtéž roce byli jako kolektivní prokura jmenováni Ignaz Preiser a Rudolf Gustav Thiel.

Během první světové války ve firmě nebyly zaznamenány změny majitelů ani otvírány další pobočné závody.

V letech 1914 - 1919 dodávala firma Norbert Langer a synové v Německé Libině elektrický proud některým domům ve svém okolí, jelikož už měla vlastní generátor.

Po vzniku Československa nastala spousta změn. Po rozpadu monarchie zůstalo na území republiky přes 60% textilních podniků a co do počtu zaměstnanců tak toto odvětví patřilo k nejrozsáhlejším, přesto obchod váznul kvůli zmenšenému trhu. Základem textilnictví zůstaly střední a větší rodinné podniky a ani monopolizace tohoto průmyslu nebyla nijak rychlá.

Další ze změn byl i zákon číslo 122/1920 Sb. o zásadách jazykového práva. Za státní oficiální jazyk byl určen jazyk československý. Tady se uplatnilo, že na jednoznačně československy mluvícím území se se státními úřady nešlo domluvit jinou řečí, ovšem soudní okresy s alespoň 20 procentní národnostní menšinou, se občan mohl domluvit svým menšinovým jazykem.¹² Vzhledem k tomu, že takový případ byl i ve Šternberku, který spadal pod sudetská území, a majitelé firmy byli německé národnosti, využívali tohoto zákona pro německy vedenou agendu.

¹⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹² Hledíková, Z. a kol: Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Nakladatelství lidové noviny, 2007, s. 344-345.

Johann Langer, jež zemřel 24. března 1921, byl z důvodu svého úmrtí vymazán jako společník firmy. Hermann Langer, dosud tichý společník firmy se stal veřejným společníkem¹³ a pánové Robert Matzke a Wilhelm Leiter, oba tovární úředníci v Německé Libině se stali kolektivními prokuristy.

21. listopadu 1922 přihlásili Adolf Langer, továrník v Německé Libině a Hermann Langer továrník z Oskavy, Herminu Langerovou, ženu Adolfa Langerera, do obchodního registru. Podle smlouvy uzavřené dne 17. června 1922 se Hermine Langerová stala veřejným společníkem firmy a byla oprávněna k podpisu i zastupování ve věcech úředních. Firma zároveň požádala o zapsání pobočných závodů v Německé Libině a Oskavě, které již několik let vlastnila, ale dosud nebyly zapsány v obchodním registru.¹⁴

V obchodním registru se jakožto prokuristé stále ještě nacházeli pánové Adolf Meissner a Rudolf Gustav Thiel, oba již však byli delší dobu po smrti a proto firma zažádal o jejich vymazání z registru.

V roce 1925 byla zapsána Mechanická tkalcovna, šlichtovna a sukárna, pobočný závod hlavního závodu ve Šternberku. Tato tkalcovna měla sídlo v Roztokách u Jilemnice, právo k jejímu zastupování měl každý společník samostatně, včetně prokuristů Roberta Matzkeho a Wilhelma Leitnera.¹⁵

19. května 1929 podala firma oznámení o zřízení vedlejší živnosti v Oskavě, v domě číslo 35. Jednalo se o továrnu na výrobu a zušlechťování tkaného zboží z přírodní a umělé příze všeho druhu, bělidlo příze i kusového zboží, šlichtovna, barvírna, potiskování tkanin, úpravna a mercerizace, konfekce prádla a kartonážnictví provozované na základě živnostenského listu vydaného okresním úřadem v Šumperku dne 24. dubna 1937. Vedením tohoto vedlejšího závodu byl pověřen Ing. Walter Zenzinger bydlící v Oskavě.¹⁶

Dne 13. září 1934 zemřel v Německé Libině společník firmy, komerční rada Adolf Langer mladší, z toho důvodu byl vymazán jako společník firmy Norbert Langer a

¹³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹⁴ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹⁶ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

synové a dle jeho závěti ze dne 17. února 1932 se universální dědičkou stala jeho manželka, Hermine Langerová.¹⁷ Tato byla zapsána jako veřejná společnice firmy.

Paní Hermine Langerová se poté rozhodla založit Podpůrný spolek pro zaměstnance firmy Norbert Langer a synové, německy Unterstützungsverein für Beamte der Firma Norbert Langer & Söhne in Deutsch Libau (dále jen Podpůrný spolek pro zaměstnance). Zemský úřad v Brně vznik spolku nezakázal a byl tedy založen podle stávajícího nařízení zemského úřadu v Brně ze dne 16. května 1930. Spolek neměl právo zastupovat či podepisovat se za firmu Norbert Langer a synové a neměl ani žádný podíl na majetku firmy.¹⁸

17. prosince 1934 zemřel Hermann Langer a proto byl vymazán z firemního registra a místo něj jako veřejná společnice přistoupila manželka po zemřelém, paní Irena Langerová s podmínkou, že podepisovat se bude s jedním prokuristou. Dle testamentu zemřelého

z 11. května 1933 se jeho univerzální dědičkou stala právě jeho žena Irena Langerová.¹⁹

V krátkém období mezi odtržením Sudetských území a vznikem protektorátu znamenalo pro firmu několikero změn. V první řadě se změnil právní stav firmy Norbert Langer a synové. Společníci firmy, Irena Langerová, Hermine Langerová a Erich Langer, jež v té době sloužil jako poručík Wehrmachtu v Haugenau, kterého zastupoval zplnomocněný prokurista Wilhelm Leiter, oznámili, že obchodní smlouvou z 1. ledna 1939 se společnost změnila na komanditní.

Komanditní společnost spadá, stejně jako veřejná obchodní společnost, do osobních obchodních společností. Komanditní společnost se zakládá společenskou smlouvou a existují zde dva typy společníků - komplementáři a komanditisté. Komplementáři ručí celým svým majetkem, proto firmu osobně řídí. Komanditisté do firmy vloží pouze vklad, do jehož výše za firmu ručí, proto firmu neřídí a mohou pouze kontrolovat její hospodaření.

Komandistkou ve firmě Norbert Langer a synové se stala Anna Heiderová, manželka inženýra z Německé Libiny, její vklad činil 10 000 říšských marek. Předmětem podnikání se nyní stala výroba a zušlechťování tkaného zboží z přírodní a

¹⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

¹⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

umělé příze všech druhů, dále bělení příze a kusového zboží, jakož i úprava konfekčního prádla.

Hlavní sídlo ve Šternberku bylo přemístěno do Německé Libiny, pobočky závodu se nacházely v Oskavě, v Ústí nad Orlicí a v Roztokách-Kruh. Z důvodu přemístění hlavního závodu ze Šternberku byl tento, spolu s pobočným závodem v Uničově, vymazán z obchodního registru.

Wilhelm Leiter se z kolektivního prokuristy stal prokuristou samostatným. Měl právo samostatného podpisu za společnost. Prokurista Robert Matzke byl z důvodu úmrtí vymazán, stejně tak Erich Langer, jenž byl ovšem zapsán jako veřejný společník firmy.²⁰

Paní Hermine Langerová, jež založila Podpůrný spolek pro zaměstnance a nechala jej zapsat jako veřejného společníka firmy, nyní navrhovala jeho vymazání coby společníka.

29. května 1939 dal spolek souhlas k tomuto návrhu, jako svědkové byli jmenováni Wilhelm Leiter a Ing. Eduard Heider. Robert Kuntschner jako jeho předseda podepsal dne 3. června 1939 návrh na výmaz spolku, aby bylo potvrzeno, že spolek skutečně akceptuje tuto změnu, a návrh na vymazání Podpůrného spolku pro zaměstnance byl uskutečněn. Následně byl 29. června 1939 jako společník spolku vymazán Erich Langer.²¹

Po okupaci zbytku Československa v březnu 1939 byly v zemi uplatňovány Norimberské zákony, což se samozřejmě dotklo i mnoha židovských firem. Docházelo k jejich arizaci a jejich majetek byl prodáván německým firmám. Vzhledem k tomu, že Norbert Langer a synové měla německé majitele, byla tedy německá, podílela se na arizaci firem židovských. Jednalo se o firmu Hahn & Kann, kterou společně s firmou Johann Liebisch, Varnsdorf (fond této firmy se nachází v Oblastním archivu Litoměřice pod názvem Jan Liebisch a spol., v. o. s., textilní továrna, Varnsdorf) zakoupila a arizovala.

Druhá světová válka se dotkla všech odvětví státu, textilní průmysl nevyjímaje a to i v případě německých firem. Tovární objekt v Německé Libině patřící firmě Norbert Langer a synové byl zabrán válečnou výrobou a z Berlína sem byla převezena firma Fritz Werner. Přes protesty a žádost firmy Norbert Langer a synové o přezkoumání věci

²⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

²¹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

zaslanou říšskému místodržícímu, bylo několik sálu továrny v Německé Libině pronajato výše zmíněné firmě Fritz Werner.²² Závod dostal název Marienhof a v roce 1945 byl zrušen.

Po ukončení druhé světové války měly na hospodářství státu největší vliv kroky podniknuté proti Němcům a kolaborantům a rovněž znárodňovací dekrety.

Ministerstvo průmyslu zavádělo dekretem prezidenta republiky ze dne 19. května 1945, o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců, kolaborantů a některých organizací a ústavů, národní správu do podniku firmy Norbert Langer a synové, tkalcovna lněného a bavlněného zboží, Německá Libina u Šternberka a národním správcem se ustavuje Ladislav Jirounek. Rozsah práv a povinností národní správy byl stanoven připojeným jednacím řádem a směrnicemi pro národní správu. Provedeným řízením bylo zjištěno, že se jedná o podnik, na který dopadá ustanovení § 2, 3, 5 dekretu prezidenta republiky ze dne 19. května a byla proto do podniku zavedena národní správa se souhlasem závodní, podnikové rady podniku, ústřední rady odboru.²³ Národní správci byli veřejnými orgány, podléhali správním úřadům, ovšem vlastnictví majetku daného pod národní správu však prozatím nezaniklo.²⁴

Stav firmy ke dni 23. září 1945 byl následující: firma se jmenovala Norbert Langer a synové, komanditní společnost, textilní továrny na lněné, bavlněné a hedvábné zboží. Majiteli byli Erich Langer, Hermine Langerová, Irene Langerová a Anna Heiderová. Hlavní sídlo a ústředna se nacházela v Německé Libině, další pobočné závody byly v Oskavě, Roztokách u Jilemnice a v Ústí nad Orlicí vlastnili tovární objekt, který byl pronajatý. Firma měla 22% podíl na firmě Seidl & Comp. v Sudkově a značný počet akcií československých i zahraničních firem. Oborem podnikání byla tovární výroba a zušlechťování tkaného zboží a přírodní a umělé příze všeho druhu, bělidlo příze i kusového zboží, šlichtovna, barvírna, potiskování tkanin, úpravna a mercerizace, konfekce prádla a kartonážnictví. Počet zaměstnanců v Německé Libině činil 538. Tato zpráva vedla ke znárodnění podniku.

Na základě §1, odstavce 4 dekretu prezidenta republiky ze dne 14. října 1945, číslo 100 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků bylo vyhlášeno, že

²² Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Horní Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. č. 18, kart. č.2.

²³ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

²⁴ Hledíková, Z. a kol: Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Nakladatelství lidové noviny, 2007, s. 433.

podnik Norbert Langer a synové byl dne 17. října 1945 znárodněn zestátněním, poněvadž šlo o tkalcovnu s více než 400 zaměstnanci podle průměru stavů ke dnům 1. ledna 1938 až 1. ledna 1940. Znárodněním nabýval československý stát vlastnictví znárodněného podniku a to veškerých nemovitostí, budov a zařízení sloužících provozu firmy, všechna práva, finanční majetek, jakož i všechny hotové a nehotové výrobky patřící podniku v den znárodnění. Zároveň s podnikem byly znárodněny i veškeré vedlejší podniky a závody patřící firmě.²⁵

Do vlastnictví státu přešlo mnoho podniků a jako nová právní forma se objevil národní podnik, který byl majetkem státu.²⁶

Takto vznikl i podnik Moravsko-slezské závody, národní podnik se sídlem v Šumperku, od roku 1948 přejmenované na Moravolen Šumperk, který byl zapsán jako firma kupce jednotlivce u Krajského soudu v Olomouci 15. listopadu 1946 s účinností od 1. ledna 1946. U soudu byl závod zapsán do rejstříku pod číslo 4286 A X 224/1.²⁷

Dle vyhlášek ministerstva průmyslu ze dne 7. května 1946 a 24. října 1946 uveřejněných v Úředních listech převedl Československý stát zpětně ke dni 1. ledna 1946 na základě paragrafu 12 a 13 dekretu číslo 100/1945 Sb. a paragrafu 1 a 17 vládního nařízení číslo 6/1946 Sb. převádí majetkovou podstatu podniku Norbert Langer a synové se sídlem v Horní Libině na Moravsko-slezské lnářské závody, národní podnik se sídlem v Šumperku, a proto byla firma Norbert Langer a synové vymazána z firemního rejstříku. Dále byly předány i firmy Oberleithner a spol., přádelna lnu a bavlny se sídlem v Sudkově, Emmerich Machold, se sídlem v Bruntále, Spojené přádelny lnu a textilní závody G. A. Buhl –syn se sídlem ve Starém městě pod Sněžníkem, Továrna na lněné a bavlněné zboží Ed. Oberleithnera synové (Leinen und Baumwollwarenfabrik von Ed. Oberleithners Söhne) v Šumperku, Carel Siegel sen. v Šumperku.²⁸

4. září 1946 nebyl stále ještě zapsán národní správce pro závod v Oskavě a byla podána výzva k okamžité žádosti o zápis národního správce. Moravsko-slezské lnářské závody se k této výzvě vyjádřily dopisem z 12. října 1946 sdělením, že národní správa pro tuto firmu byla jmenována ministerstvem průmyslu dne 11. července 1945 č.j.

²⁵ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 2, kart. č. 1.

²⁶ Hledíková, Z. a kol: Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Nakladatelství lidové noviny, 2007, s. 433.

²⁷ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

²⁸ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

146.899/45-II a národním správcem byl jmenován pan Ladislav Jirounek. Ministerstvo průmyslu ve svých směrnících oznámilo, že zápis národní správy u soudu provede samo. Tato firma byla vyhláškou číslo 1090 a 1098 ze dne 7. března 1946 přidělena právě národnímu podniku Moravsko-slezské lnářské závody se sídlem v Šumperku. Dne 11. dubna 1947 byl doplněn u soudu zápis ohledně národního správce Ladislava Jirounka.²⁹

Po válce se vyskytlo mnoho problémů. Jedním z nich byly finance. Podniky musely v průběhu války dodávat své výrobky především do Německa, což v případě firmy Norbert Langer a synové je nejlépe vidět na odběratelích výrobků uváděných v kontokartách³⁰. Peníze pak byly obvykle vázány na účty v německých bankách a jejich pobočkách. Po válce nastal problém s hrazením pohledávek z válečného období a to nejen dluhů z Německa, ale i ostatních zemí. Například v Polsku měla firma v městě Lodži, investici ve formě hypotečního zajištění na textilní továrně majitelů Apologie a Bronislava Poborca ve výši 707 154 korun československých. Tato pohledávka vznikla v letech 1937 až 1939, když pan Poborca inkasoval částky za dodané zboží do Polska a inkasovanou hotovost použil ke koupi továrních objektů v Lodži.

Druhým problémem byl odsun německého obyvatelstva. Až do druhé světové války byla dnešní Horní Libina německá. Po roce 1945 bylo německé obyvatelstvo odsunuto, což se dotklo i zaměstnanců firmy Norbert Langer a synové, který měl hlavní sídlo v Německé Libině. Ze závodu odešlo tehdy mnoho kvalifikovaných pracovníků, které nebylo lehké nahradit. Závod pak hledal zaměstnance různými způsoby, včetně podávání inzerátů v novinách. Velký průmyslový závod byl dostatečně atraktivní a poměrně brzy se zde usadili noví obyvatelé.

Jak už bylo výše napsáno, měl Norbert Langer a synové podíl ve firmě Seidl & Comp. Tato společnost se, jako mnoho jiných jí podobných, dostala ve 30. letech do problémů kvůli hospodářské krizi, kterou trpěly pohraniční oblasti osídlené německou menšinou. Tato krize se projevila i na šumpersku, kde zaniklo mnoho textilních firem. To se málem stalo i firmě Seidl & Comp. V letech 1929-1930 se zastavují mnohé práce, firma měla značný bankovní úvěr a hledala pomoc. Tak se spojily tři tkalcovské společnosti, a to Norbert Langer a synové, Regenhart & Raymann Frývaldov (Jeseník) a Carl Siegl sen. Šumperk. K těmto firmám přistoupila ještě Česká banka Union a byla

²⁹ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

³⁰ Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950), inv. číslo 129, kart. č. 14.

založena akciová společnost, ve které 40% podílu vlastnila firma Seidl & Comp., a zbylých 60% podílu vlastnily ostatní firmy. Firma překonala svou krizi v roce 1934 a pokračovala jako veřejná společnost s přijetím firem Norbert Langer a synové, Regenhart & Raymann Frývaldov (Jeseník) a Carl Siegl sen. Šumperk jako tichých společníků.³¹

V roce 1939, stejně jako firma Norbert Langer a synové, přeměnila z veřejné obchodní společnosti na společnost komanditní a předcházející tiší společníci se stali komandisty. Firma Seidl & Comp. arizovala firmu F. Sobotka, jež koupila za 3 000 000 korun československých a stala se pobočným závodem s názvem Seidl & Comp. K. G. Kerhartice.³²

Sudkovská přádelna byla v bojích v květnu 1945 poničena a následně byla znárodněna Moravsko-slezskými lnářskými závody, spolu s dalšími podniky.

Pro oblast šumperska byl textilní průmysl důležitou součástí běžného života. Jeho rozvoj v 19. století přinesl mnoha městům i menším obcím nevídaný rozkvět a často položil základy jeho dnešní velikosti a vzhledu. Především v menších obcích se vybudování továrny velmi projevilo na jejich další existenci a životě občanů.

První velký problém pro zdejší textilnictví nastal v 30. letech během hospodářské krize. Mnoho podniků, jež začalo fungovat za průmyslové revoluce v 19. století, v této zkoušce neobstálo, a řada jich zanikla.

Toho chtěla využít i firma Baťa, jež plánovala zužitkovat některé továrny zrušených firem i továrny, kde byla omezena výroba. Mělo se jednat o výrobu punčoch a stejně jako ve Zlíně zde měl být vybudován komplex rodinných domů, škol a obchodů. Tento plán se nakonec neuskutečnil. Nejprve nastaly komplikace kvůli převládajícímu německému obyvatelstvu, které si nepřálo posílení české menšiny, což by se s přílivem nových pracovníků ze Zlína jistě stalo. Další možnou realizaci překazila druhá světová válka a v roce 1947 byla firma Baťa znárodněna a od plánů na punčochárnu na šumpersku bylo definitivně upuštěno.³³

Podruhé bylo textilnictví v této oblasti ochromeno po odsunu německého obyvatelstva. Jak už bylo zmíněno, žili zde převážně Němci, kteří tvořili většinu ze zaměstnanců podniků. Jen ve firmě Norbert Langer a synové v Německé Libině byly

³¹ Krejčová, A.: Inventární seznam. Šumperk, 1964.

³² Krejčová, A.: Inventární seznam. Šumperk, 1964.

³³ Baťa plánoval u Šumperku továrnu pro 4 tisíce dělníků, online na http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/bata-planoval-u-sumperku-tovarnu-pro--tisice-delni.html. 10.5. 2011

2/3 ze zaměstnanců německé národnosti. Přestože firma požádala, aby zde mohla většina německých dělníků zůstat, přišla o mnoho odborných a kvalifikovaných pracovníků.

Vznik Moravsko-slezských lnářských závodů v Šumperku, později přejmenovaných na Moravolen Šumperk, velkého podniku, pod jehož správu byla většina zdejších textilních firem převedena a který hledal zaměstnance, sem přivedl mnoho nových obyvatel.

Moravolen Šumperk vlastnil až do roku 1989 řadu závodů na zpracování lnu, po revoluci však nevyhnutelně došlo k privatizaci. Poté se Moravolen postupně měnil, až vznikla akciová společnost. Ani tato firma však nedokázala konkurovat ostatním firmám na trhu a dostala se do konkurzu. Postupně tak zanikají firmy, které zde fungovaly už mnoho a mnoho let a jejichž kořeny často sahají do 19. století a navazující na tradici ještě mnohem starší.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

O způsobu manipulace a uložení dokumentů ve firmě Norbert Langer a synové nemáme žádné zprávy. Vzhledem k velikosti a významu firmy lze předpokládat, že nějaká kancelářská pomůcka existovala, ale ve fondu se žádná nedochovala.

Fond se nedochoval v úplnosti, chybí zde některé dokumenty (viz. kapitola III.). Původce fondu změnil své hlavní sídlo a zakládal a rušil pobočné závody. Je tedy možné, že jedním z důvodů ztráty některých dokumentů je přesunování těchto materiálů z jednotlivých závodů. To je jistě i důvodem, že fond není celý a část se nachází v jiném archivu (viz. kapitola III.). Druhým možným důvodem pro ztrátu dokumentů je, že do majetku Moravsko-slezských Inářských závodů v Šumperku, později přejmenovaných na Moravolen Šumperk, připadlo více firem a tak mohou být některé dokumenty zařazeny v doposud nezpracovaném fondu jedné z těchto firem.

Po začlenění firmy Norbert Langer a synové do národního podniku Moravsko-slezské závody v Šumperku, převzal národní podnik i dokumenty firmy. V podnikovém archivu se pokusili fond uspořádat a podniková archivářka A. Krejčová vyhotovila prozatímní inventární seznam. Vzhledem k zmiňovanému pokusu o uspořádání byly narušeny případné stopy manipulace původce fondu.

Na základě dopisu č.j. ZA 2053/93-Bi ze dne 21. července 1993 od Zemského archivu Opava předala Akciová společnost Moravolen Šumperk dne 22. října 1993 do Zemského archivu Opava spolu s dalšími uzavřenými fondy fond označený Langer, Libina. Fond byl přijat pod přírustkovým číslem 43/93 do depozitáře „Oseva“, měl 2,60bm z čehož bylo 24 úředních knih, 11 kartonů a jednu evidenční jednotku z kategorie fotografie, alba, filmy.

V roce 1999 byl fond dislokován do olomoucké pobočky Zemského archivu Opava. Jako předávací seznam byl použit prozatímní inventární seznam vyhotovený výše jmenovanou podnikovou archivářkou Moravolenu a fond byl přijat jako neuspořádaný.

Později byla metráž fondu zmenšena na 1,95bm, z čehož bylo 7 úředních knih a 11 kartonů.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Ve fondu se nedochovaly žádné registraturní pomůcky ani kancelářské řády, ačkoliv k velikosti a významu firmy lze předpokládat jejich existenci. Stopy po dřívější manipulaci byly narušeny uložením a přeuspořádáním v podnikovém archivu závodu Moravolenu v Šumperku.

Při pořádání fondu nebylo možné obnovit původní uspořádání u původce fondu, a proto bylo použito umělé pořádací schéma používané v Zemském archivu Opava. Schéma vychází z dosud platné Archivní příručky vydané roku 1965. Struktura kapitol a podkapitol je následující:

- Spisy - Vedení a správa
 - Majetek
 - Daně
- Zaměstnanci - Výroba
 - Obchod
- Účetní materiál - Účetní knihy
 - Účetní spisy

V rámci pořádacích prací bylo zjištěno, že fond není úplný, část fondu se nachází v Státním oblastním archivu v Zámrsku, název fondu je Norbert Langer a synové, tkalcovna, Roztoky-Kruh. Obsah fondu uloženého v Zámrsku a možnosti sloučení obou fondů nebyly prověřovány. Další neúplnost ve fondu se týká hlavně chybějících stran vícestránkových dokumentů, neúplnosti zpráv, či chybějící přílohy dokumentů, zvláště pak u korespondence. Z účetního materiálu chybí hlavní účetní kniha z roku 1941 a účetní materiál do roku 1927 se nedochoval. Neúplné jsou rovněž dokumenty týkající se daní, z toho důvodu jsem je dále nerozdělovala podle typu daňového přiznání, ale ponechala jsem je pod jedním inventárním číslem společně s příslušnou korespondencí s finančními a berními úřady.

Z dochovaných archiválií by jistě stály za zmínění dokumenty k vodnímu právu firmy se značně podrobnými plány, dále bohatá dokumentace k arizaci židovských firem, na které se firma Norbert Langer a synové spolupodílela.

Hrubé rozvahy, různá sestavení investovaného majetku a konto-karty, původně aktový účetní materiál, byly dodatečně svázány. Na rozdíl od konto-karet nebyly hrubé rozvahy a různá sestavení investovaného majetku uloženy do kartonu kvůli svým velkým rozměrům přesahujícím rozměry kartonu, ale jsou vedeny jako fascikly.

Dochované dokumenty jsou po fyzické stránce poškozeny, jedná se o poškození světlem, kdy písmo textu vybledlo a je špatně čitelné, dalším poškozením je natržení, popřípadě roztržení některých archiválií.

Datace fondu byla změněny v souladu se zápisem společnosti do obchodního rejstříku u Krajského soudu v Olomouci ze dne 21. září 1863.

Ve fondu se nachází dokumenty datované před zápisem firmy do obchodního rejstříku, respektive po zániku firmy. Vzhledem k tomu, že archiválie nešlo od fondu oddělit, protože bezprostředně souvisí s fungováním firmy, bylo s nimi nakládáno jako s priori a posteriori. Protože posteriora nebyla dosud v evidenci uvedena, bylo třeba časový rozsah fondu o tento údaj doplnit.

Několik dokumentů v kategorii Zaměstnanci nemělo uvedenou dataci a bylo nutno ji odhadnout z obsahových souvislostí. Toto datum je uvedeno v hranatých závorkách.

Jazykem dokumentů je převážně němčina, jen výjimečně se objevuje čeština. To se změnilo po druhé světové válce, kdy až na jedinou výjimku byly písemnosti psány pouze česky. Mezi ochrannými známkami ale můžeme nalézt doklady psané francouzsky a rumunsky, u některých dokumentů k zajištění majetku v Polsku je použita polština.

Součástí některých spisů, hlavně u vodního práva, byly plánky, v jednom spisu byly vlepeny fotografie. Tyto plánky a fotografie byly nedílnou součástí těchto spisů, nebylo tedy možné je od nich fyzicky oddělit, jsou poznamenány u příslušného registru.

Fond čítá celkem 140 inventárních jednotek uložených v 24 evidenčních jednotkách, z toho jsou 4 úřední knihy, 16 kartonů a 3 fascikly dokumentů aktové účetní povahy ve svázané podobě a jeden fascikl vzorníků látek.

Při pořádání fondu Norbert Langer a synové byla provedena vnitřní skartace. Vyskartovány byly duplicitní a multiplicitní materiály, kopie dokumentů v negativním provedení a písemnosti z historického a dokumentačního hlediska nedůležité, v tomto případě se jedná o kopie účetních výpisů a faktury z let 1939-1945. Metráž skartovaného materiálu je 0,05 bm, nová metráž činí 1,90 bm.

K fondu byly zpracovány rejstříky jmenný, místní, objektů a věcný.

IV. Stručný rozbor archivního fondu

Fond poskytuje i přes neúplnost dochování ucelený obraz o vedení a správě textilní firmy a jejím provozu. Jsou zde uloženy jak kupní smlouvy na nemovitý majetek, tak smlouvy syndikátní, bohatá korespondence, ochranné známky firmy.

Nejvíce archiválií je z období okupace a druhé světové války. Zajímavé jsou jistě dokumenty týkající se obsazení části továrny zbrojní výrobou a také arizace židovských firem, na které se firma Norbert Langer a synové spolupodílela.

Přestože se v poválečném období fungování firmy jako samostatného závodu blížilo ke konci, je zde ještě stále dostatek dokumentů, hlavně korespondence národního správce firmy.

Za pozornost stojí ocenění a pojištění budov, kde jsou budovy nejen vypsány, nýbrž i popsány a u některých se nacházejí i fotografie. Tak si badatel může udělat představu o rozsahu nemovitého majetku ve vlastnictví takto velkého podniku. Z majetku se dají využít i materiály k vodnímu právu s podrobnými plány.

Další informace o firmě Norbert Langer a synové lze získat z fondu Krajský soud Olomouc- firemní spisy, signatura A X 372, karton číslo 209 uložený v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu

Fond v roce 2011 jako svou bakalářskou práci uspořádala a inventář zhotovila studentka archivnictví Filozofické fakulty University Palackého v Olomouci Michaela Pěntáková. Fond je uložen v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

Použité prameny a literatura

Prameny:

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina (1857) 1863-1946 (1950).

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond Krajský soud Olomouc – firemní spisy, sign. A X 372, kart. č. 209.

Literatura:

Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. Zvláštní příloha k Sborníku archivních prací X/1960, č. 2., s 215-309.

Hledíková, Z. a kol.: Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost. Nakladatelství lidové noviny, 2007.

Hoffman, F: Složitý archivní fond. Archivní časopis 24, 1974.

Krejčová, A.: Inventární seznam fondu Seidl Ignác a spol., přádelna lnu a bavlny, Sudkov (1754) 1863-1946. Šumperk, 1964.

Internetové zdroje:

Baťa plánoval u Šumperku továrnu pro 4 tisíce dělníků, online na http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/bata-planoval-u-sumperku-tovarnu-pro--tisice-delni.html

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
---------------	-------	------------------	-----------------

SPISY

Vedení a správa

1	Živnostenské listy, dochovány roky 1922,1928,1937	1922-1937	1
2	Výpis z obchodního rejstříku	1925-1946	1
3	Podpůrný fond pracujících, výroční zpráva pro rok 1943	1944	1
4	Zpráva o stavu firmy k roku 1939, neúplná	1941	1
5	Syndikátní smlouvy firem: Langer Norbert a synové Seidl & Comp., Sudkov Regenhardt & Raymann, Frývaldov (Jeseník) C. Siegel, Šumperk	1929-1945	1
6	Korespondence mezi firmami Norbert Langer a synové a Regenhardt & Raymann, Frývaldov (Jeseník), ohledně smluv s firmou Seidl & Comp. Sudkov, provoz Kerhartice	1939-1944	1
7	Návrh společenské smlouvy firmy Seidl & Comp. Sudkov, provoz Kerhartice, včetně korespondence dochovány roky, 1940, 1943-1944	1940-1944	1
8	Smlouvy o obsazení továrny firmy Seidl & Comp. Sudkov, provozu v Kerharticích firmou Klöckner-letecké motory Brno, obsazení válečnou výrobou	1943-1944	1
9	Korespondence s firmou Klöckner-letecké motory Brno	1943-1944	1
10	Firma Seidl & Comp., Sudkov, korespondence o hospodaření firmy svému podílníkovi, firmě Norbert Langer a synové, včetně technické zprávy, přiloženy 3 plánky	1940-1945	1
11	Korespondence s firmou Seidl & Comp., Sudkov o arizaci tkalcovny F. Sobotka a syn, Kerhartice	1942-1943	1
12	Návrh říšského protektora Čechy a Morava o prodeji židovského majetku firmy Hahn & Kann, Roztoky-Kruh, Stará Paka	1939	1
13	Kupní a jiné smlouvy týkající se firmy Hahn & Kann, Roztoky-Kruh a s tím spojená korespondence	1940-1941	1
14	Korespondence o arizaci firmy Hahn & Kann	1940-1942	1

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
15	Korespondence s firmou Johann Liebisch, Varnsdorf, společníkem při arizaci firmy Hahn & Kann	1940-1945	2
16	Dr. Rudolf Schiketanz, právní zástupce firmy Johann Liebisch & Co., korespondence týkající se arizace firmy Hahn & Kann	1940-1942	2
17	Smlouvy o nájmu zabrané továrny firmy Norbert Langer a synové v Německé Libině firmou Fritz Werner, Berlín, válečná výroba	1943-1944	2
18	Doklady a korespondence o zabránění továrny firmy Norbert Langer a synové v Německé Libině firmou Fritz Werner, Berlín, válečná výroba	1943-1944	2
19	Korespondence s firmou Fritz Werner	1941-1945	2
20	Zajištění hypotéky na majetku p. Bronislava Poborca, Varšava	1939-1943	2
21	Firma Norbert Langer a synové, Německá Libina, a Semprex Werk Adam König Rejhotice, protokoly, ujednání v majetkovém zajištění, půjčka 300 000 RM, přiložen 1 plánec	1944-1946	2
22	Právní korespondence, vymazání pohledávek včetně právního případu firmy Artur Sachs, Litoměřice	1939-1943	2
23	Krajská průmyslová komora Liberec, směrnice	1943-1944	3
24	Vyhlášky a oběžníky firmy Norbert Langer a synové pro vlastní firmu	1945-1947	3
25	Hospodářská skupina československých textilních závodů, oběžníky	1945-1946	3
26	Československé textilní závody, ústřední ředitelství v Praze, oběžníky	1946	3
27	Syndikát československých textilních mzdových úpraven, oběžníky a korespondence	1945-1946	3
28	Syndikát tkalcovny bavlny a hedvábí pro Čechy a Moravu v Hradci Králové, oběžníky a korespondence	1945-1946	3
29	Obchodní živnostenská komora Olomouc, směrnice exportu	1945-1946	3
30	Korespondence s hospodářským kontrolorem, Berlín	1940-1945	3, 4
31	Korespondence Ladislava Jirounka, národního správce firmy, s Hospodářskou skupinou československého textilního průmyslu	1945-1947	4

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
32	Ostatní korespondence Ladislava Jirounka, národního správce firmy	1945-1946	4
33	Korespondence s Okresními správními komisemi Šumperk, Šternberk, Jilemnice, Havlíčkův Brod, Vyškov, Bánská Bystrica, dosazení národního správce, odsun německých zaměstnanců, žádosti o poukazy, především na benzín	1945-1946	4
34	Korespondence s Jednotným svazem českých zemědělců, expozitura pro zemi Moravskou Brno, mimo jiné založení školky ovocných stromů,	1946	4

Majetek

35	Ochranné známky a jejich potvrzení, dochovány roky 1923, 1926, 1931, 1936-1944, 1946, 1947, 1950	1923-1950	5
36	Odhady a ocenění budov patřících firmě Norbert Langer a synové s vlepenými fotografiemi	1930	5
37	Pojištění budov k roku 1930, Oskava, vlepené fotografie	1935	5
38	Pojištění zařízení, Německá Libina, Oskava, s příloženými 2 plánky	1943	6
39	Výpisy z pozemkových knih, katastrální území Roztoky	1925-1926	6
40	Výpis z pozemkové knihy, katastrální území Ústí nad Orlicí, dům č. 388, tovární objekt č. 429	1928-1929	6
41	Kupní smlouva reality č. 388, obytný dům v Ústí nad Orlicí	1908-1933	6
42	Kupní smlouva, zakoupení továrního objektu č. 429 firmy J. Friml, Ústí nad Orlicí	1904	6
43	Korespondence s JUDr. Otakarem Riegelem, advokátem ohledně prodeje továrního objektu č. 429 firmy J. Friml, Ústí nad Orlicí	1904	6
44	Korespondence s firmou Hernych a syn týkající se koupě továrního objektu č. 429 firmy J. Friml, Ústí nad Orlicí	1904	6
45	Korespondence týkající se prodeje továrního objektu č. 429, Ústí nad Orlicí	1904-1905	6
46	Odevzdací listiny k továrnímu objektu č. 429, Ústí nad Orlicí	1917-1923	6

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
47	Berní správa Lanškroun, hypoteční pohledávka dědiců po Františce Frimlové, tovární objekt č. 429, Ústí nad Orlicí	1928	6
48	Kvittance, tovární objekt č. 429, Ústí nad Orlicí	1929-1930	6
49	Karel Sejkora, zájemce o koupi továrního objektu č. 429, Ústí nad Orlicí	1928-1929	6
50	Prodej továrního objektu č. 429 v Ústí nad Orlicí panu Eduardu Kratochvílovi, Hodonín	1933-1934	6
51	Pronájem části objektu č. 429 rolnickému družstvu, Ústí nad Orlicí, s příloženými 2 plánky, dochovány roky 1934, 1936, 1938	1934-1938	6
52	Korespondence o pronájmu části objektu č. 429 v Ústí nad Orlicí svazu Východočeských elektráren, Pardubice	1938-1939	6
53	Korespondence s firmou Donát a spol. o nájmu objektu č. 429, Ústí nad Orlicí, Náchod, přiloženy 3 plánky, dochovány roky 1940, 1941, 1942, 1944	1940-1944	6
54	Korespondence se Zemským finančním ředitelstvím Praha, pronájem továrního objektu č. 429 firmě Donát a spol., Ústí nad Orlicí	1942-1943	6
55	Nájem z obytných bytů domu č. 429 v Ústí nad Orlicí s příloženými 2 plánky	1940-1941	6
56	Korespondence s firmou Rudolf Freund, zájemcem o pronájem objektu č. 429, Ústí nad Orlicí	1940	6
57	Korespondence s továrnou na plst' Ema Janderová a Jindřich Jandera, zájemci o koupi továrního objektu č. 429, Ústí nad Orlicí	1939	6
58	Korespondence s Ředitelstvím státních drah v Praze o odprodeji parcely na regulaci Knapovského potoka	1939-1940	6
59	Firma J. Picl, pronájem tkalcovských stavů, Ústí nad Orlicí	1938	6
60	Hermann Langer, pila Oskava, pozůstalostní řízení, včetně daňových záležitostí	1936	6
61	Inventární soupis k 31. 12. 1945, Oskava	1945	7
62	Vodní právo, Ing. Sychrava, projekt vodního práva závodu s příloženými 17 plánky	(1857)-1926	7

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
63	Nový projekt a dokumentace k vodnímu právu v Oskavě, s příloženými 13 plánky	1884-1928	8
64	Vodní právo, tok říčky Oskavy, technická zpráva s příloženými 8 plánky	1914-1919	8
65	Vodní právo, dřevěný domek, Svitavy, technická zpráva s příloženými 11 plánky	1936-1937	8
66	Vodní právo, pila v Oskavě, technická zpráva s příloženými 10 plánky	1938	8
67	Vodní právo, mlýn Klammert, Oskava, technická zpráva s příloženými 9 plánky	1939-1940	8
68	Vodní právo, mlýn Latzel, Oskava, technická zpráva s příloženými 9 plánky	1939-1948	8
69	Vodní právo, rybník Mostkov s příloženými 4 plánky	1940	9
70	Vodní právo Mostkov a Oskava příloženými 23 plánky	1941	9
71	Odhad a ocenění majetku firmy Hahn & Kann, Roztoky	1940	9
72	Pamětní protokol o přestavbě textilního závodu firmy Norbert Langer a synové na zbrojařský závod Marienhof, Německá Libina	1943	9
73	Hodnota budov a zařízení obsazené firmou Fritz Werner, Berlín, závod Marienhof, Německá Libina s příloženými 4 plánky	1943-1944	9
74	Seznam zařízení stolárny od firmy Norbert Langer a synové převzatého firmou Fritz Werner, Berlín, závod Marienhof, Německá Libina	1943-1944	9
75	Inventární seznam společných ubikací pro dělníky z východu, závod Marienhof, Německá Libina	1943-1944	9
76	Inventura firmy Seidl & Comp. k utvoření akciové společnosti, Sudkov	1929	9
77	Seznam kancelářského zařízení firmy Hahn & Kann, kancelář v Praze	1942	9
78	Podklady pro zkušební zprávu, inventury	1938-1940	9
79	Inventura v závodu Paka-Roztoky	1941	9

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
<u>Daně</u>			
80	Daňové záležitosti firmy, daňová přiznání výdělkové daně, platební příkazy na daň všeobecnou výdělkovou, vyznění podle platebních příkazů, výzvy k překontrolování daní, podklady pro daňová přiznání, korespondence s berním úřadem ve Šternberku, korespondence s finančními úřady ve Šternberku a Šumperku	1936-1945	10
81	Daně majitele firmy, Irena Langerová, platební rozkazy k dani důchodové, korespondence s berním úřadem	1938	10
82	Daně majitele firmy, Hermine Langerová, platební rozkazy k dani důchodové, korespondence s berním úřadem	1938	10
83	Daně majitele firmy, Hermann Langer, platební rozkazy k dani důchodové, korespondence s berním úřadem	1937-1938	10
<u>Zaměstnanci</u>			
84	Evidenční soupis zaměstnanců firmy Norbert Langer a synové	[1940]	10
85	Seznam německých zaměstnanců firmy Norbert Langer a synové	[1945]	10
86	Seznam sociálně pojištěných zaměstnanců, Oskava	1943	10
87	Souhrn mezd a platů	1943-1944	10
88	Korespondence s pracovním úřadem	1943	10
89	Karty a seznam zaměstnanců ve firmě Werner Marienhof	1943	10
90	Inzeráty v novinách, nabídka práce	1945-(1947)	10

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
<u>Výroba</u>			
91	Tkalcovna F. Sobotka a syn, sestavení pro reorganizaci tkalcovny systémem „Gherzi“ s vyčíslením nákladů a úspor, Kerhartice	1938	10
92	Všeobecný posudek a reorganizace výroby firmy F. Sobotka, Kerhartice	1940	10
93	Náklady na tkaní a soukání, Kerhartice	1944-1945	10
94	Porovnání nákladů výroby	1943-1944	10
95	Náklady na spřádání příze, firma Seidl & Comp., Sudkov	1944, 1945	10
96	Marienhof, zabraný závod v Německé Libině, náklady strojovny	1943-1944	10
97	Marienhof, zabraný závod v Německé Libině, náklady kotelny	1943-1944	11
98	Marienhof, zabraný závod v Německé Libině, náklady na elektřinu	1943-1945	11
99	Marienhof, zabraný závod v Německé Libině, náklady na závodní kuchyni	1944	11
100	Marienhof, zabraný závod v Německé Libině, ostatní náklady	1943-1945	11
101	Zásobování uhlím	1945-1946	11
102	Úřední uhelné ohlášky	1945-(1947)	11
103	Inzeráty v novinách, nabídka výrobků	1946-(1947)	11
104	Vzorník látek, pravděpodobně ubrusů		11

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
<u>Obchod</u>			
105	Korespondence s Německou bankou, Šumperk	1943-1946	11
106	Korespondence s Českou bankou Union	1943-1946	11
107	Korespondence s Moravskou bankou, pobočka Šumperk	1945-1946	11
108	Korespondence s Východomoravskými elektrárnami Přerov	1945-1946	11
109	Obchodní korespondence s různými firmami	1938-1946	11
110	Obchodní korespondence s firmou Seidl & Comp., Sudkov	1938-1943	11
111	Obchodní korespondence s firmou Hahn & Kann, Roztoky-Kruh	1926-1943	11
112	Obchodní korespondence s Josefem Zeischkem, správcem židovského majetku Emila Israela Kanna, Praha	1941-1942	12
113	Obchodní korespondence s Hospodářskou skupinou československých textilních závodů	1945-1946	12
114	Obchodní korespondence s firmou Siemens, Brno	1945-1946	12
115	Obchodní korespondence se Syndikátem tkalcoven lnu, Hradec Králové	1945-1946	12
116	Obchodní korespondence se Syndikátem československých textilních mzdových úprav	1945-1946	12
117	Obchodní korespondence s firmou Satas, textilní závody Hlinsko	1945-1946	12

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
---------------	-------	------------------	-----------------

ÚČETNÍ MATERIÁL

Účetní knihy

118	Hlavní kniha	1940	
119	Hlavní kniha	1942	
120	Hlavní kniha	1943	
121	Hlavní kniha	1944	

Účetní materiál

122	Hrubé rozvahy	1940-1944	
123	Hrubé rozvahy	1940-1944	
124	Různá sestavení investovaného majetku	1939-1945	
125	Konto-karty: odběratelé	1942-1945	12
126	Konto-karty: odběratelé, anglické pohledávky	1937-1940	12
127	Konto-karty: odběratelé Anglie, Jižní Afrika, USA, Švédsko, Itálie, Kanada, Rumunsko, Švýcarsko, Francie, Jugoslávie, Polsko, Maďarsko, Německo	1930-1945	13
128	Konto-karty: odběratelé tuzemsko, Švédsko, Dánsko, Finsko	1942-1945	13
129	Konto-karty: odběratelé Německo	1944-1945	14
130	Konto- karty: tuzemští odběratelé A-L	1946	14
131	Konto-karty: tuzemští odběratelé L-Ž	1946	14
132	Konto-karty: odběratelé ze zahraničí	1946	15
133	Konto-karty: dodavatelé ze zahraničí	1939-1945	15

Inv. číslo	Obsah	Časový rozsah	Karton číslo
134	Konto-karty: tuzemští dodavatelé A-L	1946	15
135	Konto-karty: tuzemští dodavatelé M-Z	1946	16
136	Konto-karty: ostatní účty nutné k provozu firmy	1946	16
137	Přehled hospodaření za rok 1940 s bilancí	1940	16
138	Norbert Langer a synové, bilance	1927-1937	16
139	Bilance závodu Roztoky	1942-1943	16
140	Bilanční soupis majetku firmy Norbert Langer a synové, továrny v Německé Libině k 31. 8. 1945	1945	16

Rejstřík jmenný

	Inventární číslo
F	
Frimlová, Františka	47
J	
Jirounek, Ladislav, národní správce firmy Norbert Langer a synové	31-32
K	
Kratochvíl, Eduard	50
L	
Langer, Hermann, majitel firmy	83
Langerová, Hermine, majitelka firmy	82
Langerová, Irene, majitelka firmy	81
P	
Poborca, Bronislav	20
R	
Riegel, Otakar, JUDr., advokát	43
S	
Sachs, Artur	22
Schiketanz, Rudolf, Dr., právní zástupce firmy Johann Liebisch & Co.	16
Sejkora, Karel	49
Sychrava, Ing.	62
Z	
Zaischke, Josef, správce židovského majetku Emila Kanna	112

Rejstřík místní

	Inventární číslo
A	
Anglie	126-127
B	
Bánská Bystrica	33
Berlín	17-18, 30, 73-74
Brno	8-9, 34, 114
D	
Dánsko	128
F	
Finsko	128
Francie	127
Frývaldov (Jeseník)	5
H	
Havlíčkův Brod	33
Hlinsko, okr.Havlíčkův Brod	117
Hodonín	50
Hradec Králové	28, 115
I	
Itálie	127
J	
Jilemnice, okr.Semily	33
Jižní Afrika	127
Jugoslávie	127
K	
Kanada	127
Kerhartice, okr.Ústí nad Orlicí	6-8, 11, 91-93
L	
Lanškroun, okr.Ústí nad Orlicí	47

Liberec	23
Litoměřice	22
M	
Maďarsko	127
Mostkov, okr.Šumperk	69-70
N	
Náchod	53
Německá Libina (Libina), okr.Šumperk	17-18, 21, 38, 72-75, 96-100, 140
Německo	129
O	
Olomouc	29
Oskava, okr.Šumperk	37-38, 60-61, 63-64, 66-68, 70, 86
P	
Paka-Roztoky, okr.Semily	79
Pardubice	52
Polsko	127
Praha	26, 54, 58, 77, 112
Přerov	108
R	
Rejhotice, okr.Šumperk	21
Roztoky, okr.Semily	39, 71, 139
Roztoky-Kruh, okr.Semily	12-13, 111
Rumunsko	127
S	
Stará Paka, okr.Jičín	12
Sudkov, okr.Šumperk	5-8, 10-11, 76, 95, 110
Svitavy	65
Š	
Šternberk	33, 80
Šumperk	5, 33, 80, 105, 107
Švédsko	127
Švýcarsko	127

U

USA 127

Ú

Ústí nad Orlicí, 40-57, 59

V

Varnsdorf, okr.Děčín 15

Varšava 20

Vyškov 33

Rejstřík objektů

	Inventární číslo
B	
Berní správa	47
Berní úřad	81-83
C	
C. Siegel Šumperk	5
Č	
Česká banka Union	106
Československé textilní závody	26
D	
Donát a spol. Náchod	53
F	
Finanční úřad	80
F. Sobotka a syn, Kerhartice	91-92
Fritz Werner Berlín (Marienhof)	17-19, 72-75, 89, 96-100
H	
Hahn & Kann, Roztoky	12-14, 71, 77, 111
Hermann Langer, pila Oskava	60, 66
Hernych a syn, Ústí nad Orlicí	44
Hospodářská skupina československého textilního průmyslu	25, 31, 113
J	
Jednotný svaz českých zemědělců, expozitura pro zemi Moravskou	34
J. Friml Ústí nad Orlicí	42-44
Johann Liebisch Varnsdorf	15-16
J. Pícl Ústí nad Orlicí	59
K	
Klöckner-letecké motory Brno	8-9
Krajská průmyslová komora Liberec	23

M

Marienhof viz. Fritz Werner

mlýn Klammert, Oskava	67
mlýn Latzel, Oskava	68
Moravská banka	107

N

Německá banka Šumperk	105
-----------------------	-----

O

Obchodní živnostenská komora Olomouc	29
Okresní správní komise	33

P

Podpůrný fond pracujících	3
Pracovní úřad	88

R

Regenhardt & Raymann, Frývaldov	5-6
Rolnické družstvo	51

Ř

Ředitelstvím státních drah	58
----------------------------	----

S

Satas, textilní závody Hlinsko	117
Seidl & Comp., Sudkov	5, 10-11, 76, 95, 110
Seidl & Comp., Sudkov, provoz Kerhartice	6-8,
Semprex Werk Adam König Rejhotice	21
Siemens, Brno	114
Syndikát československých textilních mzdových 27 úprav	
Syndikát tkalcovny bavlny a hedvábí pro Čechy a Moravu v Hradci Králové	28
Syndikát tkalcoven lnu Hradec Králové	115

T

Továrnou na plst' Ema Janderová a	57
-----------------------------------	----

Jindřich Jandera

V

Východočeské elektrárny Pardubice	52
Východomoravské elektrárny Přerov	108

Z

Zemské finanční ředitelství Praha	54
-----------------------------------	----

Rejstřík věcný

	Inventární číslo
A	
arizace	11, 14-16
B	
bilance	138-139
bilanční soupis	140
D	
daň důchodová	81-83
daň výdělková	80
daňová přiznání	80
daňové záležitosti	60, 80
dodavatelé	133-135
dřevěný domek	65
E	
evidenční soupis zaměstnanců	84
F	
fond	3
fotografie	36-37
H	
hlavní kniha	
hodnota budov a zařízení	73
hospodářský kontrolor	30
hospodaření	10
hrubé rozvahy	122-123
hypoteční pohledávka	47
hypotéka	20
I	
inventární seznam	75
inventární soupis	61
inventura	76, 78-79,
inzeráty v novinách	90, 103

K

karty zaměstnanců	89
konto-karty	125-136
korespondence	6-7, 9-11, 13-16, 18-19, 22, 27-28, 30-34, 44-45, 52-54, 56-58, 80-83, 88, 105-117
kvitance	48

M

mlýn	67-68
------	-------

N

nájem	17, 53, 55
náklady	91, 93-100
národní správce	31-33

O

obchodní rejstřík	2
oběžníky	24-28
obsazení	8
obytný dům	41, 55
odběratelé	125-132
odevzdací listiny	46
odhady a ocenění budov	36
odhad a ocenění majetku	71
odsun německých zaměstnanců	33
ochranné známky	35

P

pamětní protokol	72
pila	60, 66
plánek	21, 38, 51, 53, 55, 62-70, 73
platební příkazy	80-83
pohledávky	22
pojištění	37-38, 86
porovnání nákladů	94
pozemkové knihy	39-40

pozůstalostní řízení	60
prodej	43, 45, 50
pronájem	51-52, 54, 56, 59
protokoly	21
půjčka	21
R	
regulace	58
reorganizace	91-92
rybník	69
Ř	
říšský protektor	12
S	
seznam zaměstnanců	85-86, 89
směrnice	23, 29
smlouva	5-8, 13, 17, 41-42
souhrn mezd a platů	87
společník	15
system „Gherzi“	91
Š	
školka ovocných stromů	34
T	
technická zpráva	10, 64-68
tkalcovské stavy	59
tok říčky Oskavy	64
tovární objekt	42-50, 54, 57
U	
ubikace pro dělníky	75
Ú	
účetní knihy	118-121
úřední uhelné ohlášky	102
V	
válečná výroba	58, 17-18

vodní právo	62-70
vyhlášky	24
výpis	2, 39-40,
výroční zpráva	3
vzorník látek	104
Z	
zabrání továrny	18
zařízení stolárny	74
zásobování uhlím	101
zkušební zpráva	78
zpráva o stavu firmy	3
Ž	
žádosti o poukazy	33
židovský majetek	12
živnostenské listy	1

Záznam o vnitřní změně v evidenci NAD

Typ vnitřní změny

- **obecná**
pořádání a inventarizace archivního souboru
přemanipulace apod.
 - **vnitřní úbytek**
 - části archivního souboru (zničením, nedohledáním, vnitřní skartací)
 - celého archivního souboru (zničením, přehodnocením významu)
 - celého archivního souboru nedohledáním
 - **vnitřní přesun**
 - části archivního souboru do jiného souboru
 - části archivního souboru se vznikem nového souboru
 - celého archivního souboru do jiného souboru
 - **vnitřní přírůstek**
 - části archivního souboru (dohledáním)
 - celého archivního souboru (dohledáním)
- Vybranou položku označte!*

Číslo evidenčního listu NAD: 741

Číslo evidenčního listu NAD :

(obě čísla vyplňte jen při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného)

Název fondu: Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží,
Libina

(při přesunu z jednoho archiv. souboru do jiného nebo při vzniku nového uvést oba názvy)

Metráž vnitřní změny:

nezpracovaná

zpracovaná

z toho inventarizovaná

1,90

1,90

Časový rozsah: (1857) 1863-1946 (1950)

Číslo jednací:

Záznam o lokaci: 6. patro, sekce D, regál 86

(v případě, že vzniká nový fond nebo dojde ke změně v místě uložení)

Datum a podpis správce fondu: 12. 5. 2011

Typ	<u>Evidenční jednotky</u>			Časový rozsah
	Počet/kategorie			
	N	Z	I	
Listiny do r. 1526 po r. 1526				
Úřední knihy a rukopisy úřední knihy rukopisy		4 4	4 4	1940-1944 1940-1944
Podací protokoly				
Indexy, elenchy, repertáře indexy elenchy repertáře				
Kartotéky				
Typáře pečetidla razítka				
Kartony		16	16	(1857) 1863-1946 (1950)
Fascikly (jen pro zprac. mat.)		4	4	1939-1945
Mapy, plány, grafické listy mapy plány, výkresy grafické listy, kresby				
Foto, alba, svitkové filmy fotografie diapozitiv negativ alba svitkový film (pozitiv) svitkový film (negativ) mikrofiš, mikrofilm				
Filmy filmový pás (pozitiv) filmový pás (negativ) audiovizuální záznamy				
Zvukové záznamy mg.pásy, audiokazety gramofonové desky jiné				
Balíky balíky pořadače				
Digitální dokumenty				
Jiné				

Poznámka (bližší údaje vztahující se k vnitřní změně):

Ad (č. rubriky listu NAD, v kterém bude provedeno doplnění nebo změna): - text doplňku nebo změny

17a: neúplné

17b: poškozené

17c: světlem (vybledlé), roztržené

23: část fondu se nachází v Státním oblastním archivu v Zámrsku, název fondu je Norbert Langer a synové, tkalcovna, Roztoky-Kruh.

25: v r. 2011 zpracovala Michaela Pěťáková, studentka archivnictví Univerzity Palackého v Olomouci, jako svou bakalářskou práci.

Z á p i s

o vnitřní skartaci ve fondu: Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina, č. NAD 741.

Při pořádání archivního fondu Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina, č. NAD 741 byla rovněž provedena vnitřní skartace, resp. přehodnocení dokumentární hodnoty archiválií. Jako historicky bezcenné bylo vyloučeno 0,05 bm materiálu. Jednalo se převážně o duplicitní a multiplicitní materiály, kopie dokumentů v negativním provedení a kopie účetních výpisů a faktury z let. 1939 – 1945.

Vzhledem k překartonování zpracovaných archiválií nedošlo ke změně celkové metráže fondu.

Vnitřní skartaci provedla Michaela Pěntáková studentka archivnictví Filozofické fakulty University Palackého v Olomouci.

Kontrolu vnitřní skartace provedla Mgr. Milena Kallerová.

V Olomouci dne 12. 5. 2011

PROTOKOL O SCHVÁLENÍ ARCHIVNÍ POMŮCKY

Číslo listu NAD: **741** Číslo pomůcky

Návrh tiráže

Název fondu: Norbert Langer a synové, továrna na lněné, bavlněné a hedvábné zboží, Libina

Značka fondu: Langer Libina

Časové rozmezí: (1857) 1863-1946 (1950)

Počet evidenčních jednotek: 24 (z toho 16 kartonů, 4 knihy, 4 fascikly)

Počet inventárních jednotek: 140

Rozsah v bm: 1,90 bm

Stav ke dni: 12. 5. 2011

Fond zpracoval: Michaela Pěntáková

Pomůcku sestavil: Michaela Pěntáková

Počet stran: 48

Inventář schválil: PhDr. Karel Müller

Příloha: Zápis o vnitřní skartaci z 12. 5. 2011

Pomůcku posoudili: Mgr. Milena Kallerová

Pomůcku schválil:

Vedoucí II. oddělení: